

27 januari 2021

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Aandachtspunten bij nieuwe 'corona'-statistieken rond 'vo' en 'hbo/wo' als basis voor de komende paar jaren...

en ook aandacht voor:

- de **verlengde compensatie-regeling** voor verder vertraagde geslaagden
 - gevolgen voor **examens havo/vwo en doorstroom**
 - oplossingsgericht denken: **voorstellen uit de kast**

Het is zonder meer een zaak die thuishoort bij de overheid – demissionair maar nog wel bevoegd om samen met het Parlement plannen te ontwikkelen – zijnde het voor het onderwijs volgen van alle ontwikkelingen, het monitoren van effecten van de situatie die met het uitbreken van pandemie in gang is gezet en het bezien op welke wijze daarop het beste binnen het totale onderwijsstelsel kan en ook zal moeten worden ingespeeld. Het is in ieder geval duidelijk dat de impact ervan nog wel enige tijd indringend zal doorklinken binnen het gehele onderwijsstelsel – zoals recent alvast door OCW is aangegeven voor het voortgezet onderwijs.

Het gaat om de gevolgen voor lerenden binnen de opleidingen zelf, maar ook als het gaat om de overgang naar een andere onderwijssector. Intussen is voor degenen die binnen het mbo, hbo en wo (nog meer) vertraging oplopen bij het afronden van een opleiding, de regeling voor het krijgen van een financiële compensatie al verlengd, een eerste signaal dat er toch nog wel zaken zijn die niet zo lopen als 'men' graag wil. Wat dit voor het systeem en de onderwijsinstellingen gaat betekenen zal over niet al te lange termijn in beeld worden gebracht, als dat al mogelijk is met alle onzekerheden die meespelen.

Tevens is te merken dat het proces van het vinden van werk met een diploma een flinke knauw heeft gekregen, als het is gelukt om zo'n diploma te behalen en doorstuderen geen optie (meer) is. Onze economie gaat daarvan ook nog wat een aantal jaren de wrange consequenties ondervinden. Hoe precies is nog wel een ongewisse doch stevige vraag maar onderwijsinstellingen zullen, binnen alle sectoren, daarop uitermate gespist moeten zijn, om ook weer in de groei van de economische activiteiten een rol te spelen en mensen op te leiden en bij te scholen voor de juiste banen die daarvoor nodig zijn.

Het is misschien niet verschrikkelijk relevant voor alle lezers, maar we hebben zitten brainstormen over alle 'verstoringen'. Dat kan handig zijn om een beeld te krijgen van alwaar sprake is van een 'breuk' in het systeem en de wijze waarop studenten en instellingen straks op een of andere wijze tegemoet moeten kunnen komen. Op een gegeven moment zal er weer sprake zijn van een 'normale situatie', maar in de tussentijd moet het proces daarnaar toe ook een bepaalde vorm dienen te krijgen. Daarom hier maar in paragraaf A simpelweg een niet-uitputtende lijst voor onze nationale en regionale 'storingsmonteurs' verspreid over het land, met korte toelichtingen.

Daarnaast in paragraaf B aandacht voor de recente verlenging door de overheid van het verstrekken van een aantal compensaties voor degenen die zeer sterk getroffen zijn voor de gevolgen van de pandemie en het niet is gelukt om het diploma voor het eind van het nu aflopende semester te verwerven. Daarbij plaatsen we toch nog wat kanttekeningen.

In paragraaf C gaan we kort in op de berichten die vorige week naar buiten kwamen over de wijze waarop het voortgezet onderwijs worstelt met de voortgang en vooral het moeten gaan houden van landelijke eindexamens.

Tenslotte nemen we maar gewoon de vrijheid om paragraaf D een beschouwing te geven over de consequenties voor de doorstroom naar het hbo en wo, en twee eerdere nieuwsbrieven op te nemen, van midden vorig jaar. Daarin werd toen al ingegaan op de situatie rond de vo-examens en de consequenties ervan voor het vervolg, en op een voorstel voor het nemen van een time-out-jaar. Dat laatste idee duikt op in de plannen van OCW voor het voortgezet onderwijs, dus mogelijk is er iets met dat voorstel iets te doen...

Inhoud (en wat 'highlights')

A	Lijst om te volgen via statistieken en met het monitoren van ontwikkelingen	2
	- <i>Onderwerpen die onder invloed van de pandemie aandacht verdienen</i>	
	- <i>Strategie en beleid voor 2021-2022 en ook 2022-2023: absoluut nodig!</i>	
	- <i>Nu meer instroom in het ho, maar... volgend jaar weer een stuk minder: wat betekent dit?</i>	
B	Verlenging compensatie bij vertraging afstuderen – hoe, wat en wat betekent het...	5
	- <i>Wat is de regeling nu en straks</i>	
	- <i>Is wel duidelijk wie er nu buiten de boot vallen</i>	
	- <i>Hoe gaat het met degenen die voor eind december het vorige diploma niet haalden</i>	
	- <i>Zijn er nieuwe acties in aantocht...</i>	
C	Zorgen OCW bij ontwikkelingen in VO – plannen in aantocht	9
	- <i>Brief aan de Tweede Kamer</i>	
	- <i>Overleggen met de onderwijskoepels</i>	
	- <i>Druk wegnemen</i>	
	- <i>Kijken naar de omgeving van de leerling</i>	
D	Gedachten, eerdere nieuwsbrieven en voorstellen van onze kant	10
	- <i>Mogelijke aandachtspunten bij de doorstroom naar het hbo en wo</i>	
	- <i>Oplossingsgericht denken en concrete acties</i>	
	- <i>Vrees voor tweedeling via de leerwegen: havo/mbo-hbo en vwo-wo (houding universiteiten)</i>	
	- <i>Nieuwsbrieven van vorig jaar nog weer eens opgenomen</i>	
	- <i>APK-jaar 2021-2021</i>	
	- <i>Verlengen examenjaar of examentussenjaar</i>	

A Lijst om te volgen via statistieken en met het monitoren van ontwikkelingen

Hier een lijst met aspecten van leerlijnen binnen het onderwijsstelsel, en waarbij mag worden verwacht dat de overheid er in ieder geval statistieken van gaat maken. Het eerste semester van dit studiejaar is (bijna) achter de rug, dus het grote terug- en vooruitblikken kan beginnen.

1. In 2020 is zo'n 99% van de havo- en vwo-leerlingen geslaagd op basis van de reguliere school-examens en schoolherkansingen die in plaats van de landelijke examens zijn afgenomen.
Heeft dit nu geleid tot duidelijk minder studiesucces in het hbo en wo, en zo niet, wat zegt dit over het hoger onderwijs, in reactie daarop?
2. Normaal gesproken neemt een deel van de havisten en vwo'ers een zgn. tussenjaar.
Is na te gaan of degenen die dat nu niet hebben gedaan, beter, gelijk of minder presenteren in het hoger onderwijs? Is het nemen van een tussenjaar een positief element bij studiesucces?
3. Het is goed om specifiek te kijken naar prestaties van havisten in het hbo, mede omdat er ook een groep is met havisten die anders een baan zouden zoeken en nu doorstuderen in het hbo.
Is het is zo dat een bepaalde groep kan worden onderkend die in het eerste semester is afgehaakt en dat daarbij deze groep relatief veel is vertegenwoordigd?
4. Mbo'ers kunnen doorstromen naar een Ad- of bacheloropleiding. Omdat er minder banen waren voor mbo'ers, zal het aantal dat naar het hbo is gegaan sterker zijn gestegen dan verwacht.
Heeft daarbij, vergeleken met 2019, een duidelijke verschuiving in percentages plaatsgevonden als het gaat om de keuze voor een Ad-opleiding in plaats van een bacheloropleiding?
5. Binnen het gehele hbo is in 2020 geen bindend studieadvies uitgebracht, waardoor een groep hbo-studenten niet werd verplicht om de opleiding te verlaten.
Is gebleken dat er meer studenten mochten doorgaan, zonder aan de norm te hebben voldaan? Zijn er minder studenten naar een andere hbo-opleiding overgestapt? Zijn er in het algemeen minder studenten met de studie gestopt?

6. Degenen die die eigenlijk een bindend negatief studieadvies hadden moeten krijgen, hebben mogelijk massaal gekozen voor de optie om toch te blijven studeren.
Hoeveel daarvan hebben aan de norm voldaan aan het eind van het huidige eerste semester? Hoeveel van die studenten zijn in het eerste semester toch gestopt, zijn met een andere opleiding begonnen of hebben besloten dit jaar per 1 september een nieuwe start te maken? Hebben hogescholen – en hoeveel ervan - besloten de studenten de tijd te geven om aan de norm te voldoen tot aan het eind van dit lopende studiejaar en op basis waarvan?
7. Mbo-studenten die nog geen mbo-4-diploma hadden behaald in 2020, mochten onder bepaalde voorwaarden toch aan een hbo-opleiding beginnen.
Hoeveel procent heeft dit gedaan met het gaan doen van een Ad-opleiding? En van een bacheloropleiding? Zijn er opmerkelijke verschillen voor de diverse hbo-sectoren?
8. Deze voorwaardelijk toegelaten mbo-studenten moesten voor eind 2020 het mbo-diploma hebben behaald om te mogen blijven studeren in het hbo¹.
Hoe hoog is het percentage dat hierin is geslaagd? Hoe zit het met de diverse hbo-sectoren? Hoe zit het met degenen die dit niet is gelukt en toch mogen doorgaan op grond van een beslissing van de hogeschool? Hoeveel studiepunten behalen deze diverse groepen mbo'ers in het eerste semester: lager, hoger, gelijk en is daarvoor een verklaring te geven? Heeft er een evaluatie plaatsgevonden als het gaat om het afgeven advies door een mbo-instelling om zonder mbo-diploma verder te studeren? Zijn er verschillen per mbo-instelling?
9. Er zijn mogelijk meer mbo'ers doorgestroomd naar een hbo-opleiding.
Geldt dit ook voor degenen die de bbl-route hebben gevolgd? Zijn die vooral met een Ad-opleiding gestart? En zo ja, in een duale vorm?
10. Er zitten dus nu (ex-)mbo-studenten in het hbo met en zonder een mbo-diploma.
Zijn er verschillen in het aantal behaalde studiepunten in het eerste semester? Zijn er verschillen in het stoppen met de opleiding? Zijn er mbo-studenten die eerst op de eigen mbo-instelling het diploma hebben behaald, die nu gaan instromen per 1 februari?
11. Ad-studenten zonder diploma mochten onder voorwaarden toch al aan het bachelorvervolg beginnen, met als voorwaarde dat het Ad-diploma uiterlijk eind 2020 zou worden behaald.
Hoeveel studenten (percentage) hebben het Ad-diploma uiterlijk eind 2020 behaald? Hoeveel van deze studenten zijn in 2020 uitgevallen? Hoeveel zijn er vrijwillig teruggegaan naar de Ad-opleiding? Hoeveel studenten mochten na 1 januari toch blijven zonder het Ad-diploma te hebben behaald? Hoeveel daarvan hebben het diploma wel in januari verworven? Hoeveel studiepunten van de bacheloropleiding hadden beide groepen eind 2020 behaald? Hoeveel studenten zijn alsnog naar een andere hogeschool overgestapt?

¹ Afgelopen maandag stuurde de minister aan de TK haar antwoorden op Kamervragen over de wijze waarop mbo-, hbo- en wo-instellingen omgaan met studenten die nog geen NT2-bewijs hadden behaald en voorwaardelijk met de opleiding mochten beginnen, tot eind 2020. Het komt erop neer dat de instellingen de mogelijkheid hebben om die termijn te verlengen tot het eind van het lopende studiejaar. Maar in die set Kamervragen werd ook gevraagd hoe het zit met de mbo'ers die voorwaardelijk met een hbo-opleiding mochten starten. We nemen hier die vragen en het antwoord op.

“Vraag: Hebben onderwijsinstellingen op dit moment voldoende ruimte om maatwerk te bieden aan succesvolle doorstromers, zoals aan mbo-studenten die als onderdeel van de coulanceregelingen aan een hbo-opleiding mochten beginnen?”

Vraag: Kunnen onderwijsinstellingen maatwerk bieden aan succesvolle doorstromers die het goed doen op bijvoorbeeld het hbo, maar die hun mbo-diploma niet vóór 1 januari 2021 hebben kunnen halen? Bent u bereid hierover het gesprek aan te gaan met onderwijsinstellingen?”

Antwoord op vraag 5 en 6: Mbo-studenten die voorwaardelijk zijn toegelaten tot het hoger onderwijs dienen voor 1 januari 2021 het mbo-diploma te behalen. De voorwaardelijke toelating gebeurde op basis van een afrondingsadvies van de instelling waar de student vertraging had opgelopen. Als het mbo-diploma niet voor 1 januari 2021 wordt behaald, en als dat buiten de schuld van de student is, dan kan de ho-instelling een hardheidsclausule toepassen. Ook hier gaan wij er vanuit dat de instellingen in deze uitzonderlijke tijden het belang van de student zwaar laten wegen. Zo is vastgelegd in het servicedocument ho dat de ho-instelling bij deze afweging ook de studievoortgang van de student in de vervolgopleiding zal betrekken.”

Dit alles sluit dus aan bij hetgeen we al eerder hebben gemeld en nu ook weer aankaarten. Vooral het laatste punt van het moeten wegsturen van studenten die in het hbo al prima op weg zijn, is iets waarvoor we nadrukkelijk aandacht hebben gevraagd.

12. Er is aan bachelorstudenten die net niet de opleiding konden afronden, de kans geboden om dat na de zomervakantie 2020 te gaan doen.
In hoeverre hebben deze studenten het bachelordiploma uiterlijk eind 2020 behaald? Zijn er ook studenten geweest die tegelijkertijd een pre-master hebben mogen doen? Zijn er ook al studenten doorgestroomd naar een wo-master-opleiding?
13. Er zijn groepen studenten die na het behalen van de Ad-graad zouden gaan werken.
In hoeverre hebben de Ad'ers een baan gevonden, zonder het diploma te hebben behaald? Hoeveel van deze studenten hebben het werk gecombineerd met de studie en het diploma uiterlijk eind 2020 (dus met recht op een compensatiebedrag van de overheid) resp. aan het eind van het eerste semester behaald?
14. Er zijn groepen studenten die na het behalen van de bachelorgraad zouden gaan werken.
In hoeverre hebben deze studenten een baan gevonden, zonder het diploma al te hebben behaald? Hoeveel van deze studenten hebben het werk gecombineerd met de studie en het diploma uiterlijk eind 2020 (dus met recht op een compensatiebedrag van de overheid) resp. aan het eind van het eerste semester behaald?
15. Bij de universiteiten waren er diverse instellingen die wel een BSA hebben afgegeven.
Zijn de percentages onder en boven de norm anders geweest? Zijn er duidelijke verschillen te constateren bij de universiteiten? Zijn er meer wo-studenten over gestapt naar een hbo-opleiding? En zo ja, in welke sectoren?
16. Er zijn studenten die in een deeltijdse opleiding (Ad of Bachelor) vertraging hebben opgelopen.
Is het percentage deeltijdse studenten dat is gestopt met de studie anders dan in voorgaande jaren? Is er door studenten gevraagd om een aanpassing van het programma?
17. Er zijn duale studenten (Ad dan wel Bachelor) die zonder meer vertraging hebben opgelopen.
Is het percentage studenten dat een duale opleiding is gaan volgen in 2020 lager dan de jaren hiervoor? Is het aantal studenten dat in 2020 al in een duale opleiding zat, dit studiejaar lager geworden? Zijn er relatief veel studenten met een duale opleiding gestopt? Zijn er studenten van duaal overgestapt naar een voltijdse of deeltijdse variant?
18. Er zijn studenten die in 2020 geen bindend studieadvies kregen en die mogelijk ook in 2021 niet voldoen aan de daarbij geldende norm.
Wordt verwacht dat het om een substantieel aantal studenten gaat? Wordt samen met deze studenten actief gezocht naar alternatieve voortzettingen? Is daarbij sprake van een verschil tussen Ad- en Bachelorstudenten? Wordt bij deze situatie rekening gehouden met het aantal studiepunten dat reeds is behaald van het tweede leerjaar?
19. Er zijn straks studenten die de propedeuse pas na twee jaren halen.
Is er sprake van een beleid en aanpak voor degenen die daarbij vrijwel geen studiepunten hebben behaald van de hoofdfase, dus zonder dat ze 'onderweg' een BSA hebben gekregen?
20. Er is bij alle afspraken die zijn gemaakt over een voorwaardelijke doorstroom (mbo-hbo, Ad-Bachelor, hbo-bachelor-wo-master...), geregeld dat de betreffende studenten aan de voorwaarde om alsnog het diploma te behalen, moeten voldoen voor een bepaalde datum – in het algemeen het eind van 2020.
In hoeverre is bij al deze groepen studenten omgegaan met de situatie waarbij het diploma dat nodig was, nog niet is verworven, maar waarbij van de vervolgopleiding een substantieel aantal studiepunten is behaald (bijvoorbeeld minimaal 70% van de punten in het eerste semester)? Hoe zal worden omgegaan met de studenten die aan het eind van dit lopende studiejaar wel alle punten behalen, maar toch nog niet het diploma van de vooropleiding hebben verworven, nodig om formeel te worden toegelaten.
21. Er zijn vwo'ers die een 3-jarige opleiding in het hbo volgen.
Is het aantal studenten dat met een vwo-diploma een driejarige hbo-opleiding volgt, lager dan de jaren ervoor? Scoren deze studenten 'anders' dan in de jaren ervoor?
22. Er zijn (veel) minder buitenlandse studenten naar Nederland gekomen, net zoals er meer zijn gestopt, mogelijk niet terugkomen en/of willen en alleen maar online moeten blijven studeren.
Veel van de vragen die hierboven zijn gesteld, zullen kunnen worden beantwoord met inbegrip van de ingeschreven studenten die uit het buitenland afkomstig zijn. Het gaat in dit kader vooral om de effecten van de vertraging, online lessen volgen, ontbreken van stages e.d. Een specifiek aandachtspunt is het nagaan wat er is gebeurd met studenten van buiten de EER en die instellingscollegegeld betalen. Wijken de statistieken hiervoor nadrukkelijk af?

23. Degenen die 'op tijd' hun opleiding voor eind 2020 hebben afgerond – zoals in de richtlijnen stond – hebben of gaan een bedrag ontvangen als tegemoetkoming in extra gemaakte kosten. *Er is nu sprake van een verlenging, maar is dit al voor bepaalde groepen gebeurd? Hebben de instellingen hieraan een administratieve bijdrage geleverd? Zijn hierbij verschillen te vinden tussen degenen die zijn gaan doorstuderen of daarna zijn gestopt dan wel gaan werken?*

En toch ook nog maar:

24. Door het zeer hoge percentage geslaagden bij de havo- en vwo-scholen en de mogelijkheid om voorwaardelijk aan het hbo te beginnen vanuit het mbo, was er in 2020 sprake van een onverwacht hogere instroom. Samen met het uitstellen van het BSA en het mogen verlengen van de afstudeerfase heeft dit geleid tot een relatief groter aantal ingeschreven studenten in het hbo. Op basis daarvan zullen er onderhandelingen gaan plaatsvinden tussen de VH en OCW over de bekostiging, via hogere budgetten.

Er zullen minder a.s. studenten eindexamen havo en vwo doen (zo'n 10% lijkt het) en het mbo afronden. Mogelijk dat door alle perikelen in dit jaar minder havisten en vwo'ers slagen, en wellicht dat een voorwaardelijke doorstroom mbo-hbo niet voor herhaling vatbaar wordt geacht. Tevens zullen meer studenten uitvallen en kan worden verwacht dat veel studenten alsnog het Ad- dan wel bachelordiploma gaan behalen en het onderwijs zullen verlaten.

Is na te gaan wat dit gaat betekenen voor de daling van de instroom bij het hoger onderwijs alsmede het aantal ingeschreven studenten?

Is na te gaan wat dit betekent voor de bekostiging, gelet op een mogelijk eenmalige sterke groei?

Zullen er naar verwachting verschillen gaan ontstaan in de budgetten uitgesplitst naar de Ad en de Bachelor, op basis van de groei c.q. daling bij de instroom en de aantallen studenten?

Zijn voor het wo ook dergelijke fluctuaties zichtbaar dan wel te verwachten?

Strategie en beleid voor 2021-2022 en ook 2022-2023: absoluut nodig!

De vraag is gerechtvaardigd of we mogen verwachten dat de situatie het komende studiejaar vergelijkbaar is met wat in 2020 heeft gezorgd voor de genomen maatregelen en daaraan gerelateerde aanpassingen in het vo, mbo, hbo en wo. Het lijkt erop dat dit zonder meer het geval zal zijn, en dat ook degenen die in 2022 zullen willen in- en doorstromen nu al met allerlei hindernissen worden geconfronteerd – met alle consequenties van dien.

In het voorjaar zal de overheid met een 'overkoepelend' plan van aanpak voor het hoger onderwijs komen, zo hebben we begrepen. Daarbij zullen veel van bovenstaande vragen toch een bruikbaar antwoord moeten hebben opgeleverd, samen met een onderbouwd en realistisch idee hoe om te gaan met scenario's die op dit moment op te stellen zijn.

Hierbij zal ongetwijfeld ook worden gekeken naar wat de ervaringen zijn met de verlenging van de compensatieregeling voor degenen die normaal gesproken in 2020 voor 1 augustus (mbo) resp. 1 september (hbo/wo) hadden kunnen afstuderen. Hieronder dus wat meer over die verlenging.

B Verlenging compensatie bij vertraging afstuderen – hoe, wat en wat betekent het...

Vorige week kwam OCW met de mededeling dat er op basis van de informatie op dit punt, is besloten tot het verlengen van de regeling voor het compenseren van studenten die in 2020 hadden kunnen afstuderen, dus voor het aflopen van het studiejaar 2019-2020, en als gevolg van het uitbreken van de pandemie de studie moesten gaan voortzetten met een inschrijving als student in 2020-2021. We lopen hier eerst de vernieuwde regeling door aan de hand van de formele mededelingen dienaangaande, om vervolgens een aantal kanttekeningen daarbij te plaatsen.

Website OCW

Bij mbo-scholen, hogescholen en universiteiten wordt er alles aan gedaan om studenten ondanks de coronamaatregelen op tijd te laten afstuderen, maar door het wegvallen van praktijkstages en het online onderwijs gaat dat niet voor iedereen lukken.

Daarom wordt de tijdelijke regeling voor studenten in het mbo, hbo en wo die bij hun afstuderen studieovertraging hebben opgelopen en die daarvoor een tegemoetkoming krijgen, tot 31 augustus 2021 verlengd (was eerder tot eind januari 2021). Bbl-studenten die voor die datum een diploma

behalen, krijgen eenmalig een bedrag van € 150 en bol-studenten € 300. Voor ho-studenten bedraagt de tegemoetkoming € 535.

- Er wordt gesproken over de datum 31 augustus 2021. Dat is met betrekking tot het hbo en wo. Voor het mbo loopt een studiejaar tot en met 31 juli, dus daarna zou er weer een extra inschrijving nodig zijn, maar hierover zal verder niemand vallen. Het moet voor een mbo'er ook wel voor 1 augustus moeten lukken...
- De oude einddatum was 31 januari, een hbo/wo-moment, als scheiding tussen de twee semesters. Hierbij kan zich wel de afwijking van het mbo-jaar wreken; dat gaan we verderop nalopen.

Tegemoetkoming voor studenten

In het laatste deel van hun opleiding lopen studenten vaak stage of doen ze andere praktijkopdrachten. Door de coronamaatregelen was dit niet altijd mogelijk. Ook kunnen ze een studievertraging niet meer inhalen. Vaak heeft dit financiële gevolgen: hun beurs loopt af, ze moeten hun lesgeld of collegegeld langer doorbetalen en ze beginnen later met werken. Daarom komt de overheid deze studenten tegemoet.

Twee financiële tegemoetkomingen

Op dit moment zijn er 2 tijdelijke financiële tegemoetkomingen:

- tegemoetkoming voor het wegvallen van uw beurs
- tegemoetkoming voor extra kosten vanwege studievertraging

Een tegemoetkoming hoeft u niet terug te betalen.

- De overheid heeft vooral het mbo in gedachten, gelet op de planning bij vrijwel alle opleidingen nl. met de stage aan het eind. In het hbo vindt een stage bij een voltijdse bacheloropleiding veelal in het voorlaatste jaar plaats, met een afstudeerproject in het laatste jaar, ter afsluiting. Dat wil zeggen dat in het hbo mogelijk eenheden zijn omgegooid maar ook dan zal er vrijwel altijd sprake zijn van een vertraging.
- In het mbo zijn de stages voor degenen die in 2020 nog in het voorlaatste jaar zaten en meteen na de zomervakantie met de stage zouden starten, vaak verplaatst naar 2021. Daarmee is de druk op de stagemarkt alleen maar nog groter geworden, met alle gevolgen van dien – inclusief een langere vertraging.

Website DUO

Tegemoetkomingen verlengd tot en met augustus 2021

Beide tegemoetkomingen worden verlengd tot en met augustus 2021. Valt uw basisbeurs of aanvullende beurs weg in studiejaar 2020-2021 en kunt u alleen nog lenen? Of haalt u dit studiejaar een diploma? Dan krijgt u ook een tegemoetkoming.

De betaaldatum vermelden we zodra deze bekend zijn. Als u recht hebt op 1 of beide tegemoetkomingen, dan krijgt u automatisch bericht. Zorg er daarom voor dat uw contactgegevens in Mijn DUO juist zijn.

- Dit is de formele regeling zoals deze op de website van DUO is te vinden, en kan worden gebruikt in de communicatie naar alle betrokkenen toe.
- De datums zijn dus nog niet bekend. Het is mogelijk dat degenen die nu al verhoogd het diploma hebben behaald, moeten wachten tot na de zomervakantie. Het is ook voorstelbaar dat automatisch binnen een redelijke termijn na de registratie van de datum van slagen het geld wordt overgemaakt, maar het gebruik van 'betaaldatum' wijst erop dat het om gefixeerde en dus algemene datums gaat.

Hieronder de oude voorwaarden, zoals ze nu nog op DUO staan. We hebben daarbij vervolgens de vrijheid genomen in **kleur** de aangepaste datums te geven. We gaan uit van de formele begin- en einddata voor de betreffende jaren aangezien DUO ook die begrippen gebruikt en voor het mbo hieronder als startdatum 1 augustus hanteert. Mocht het toch anders zijn, dan horen we dit graag.

Website DUO

Voorwaarden voor tegemoetkoming vertraging behalen diploma

U stond in het studiejaar 2019-2020 én in het studiejaar 2020-2021 minimaal 1 maand ingeschreven bij een door de overheid betaalde opleiding (bekostigd onderwijs). U hebt:

- een mbo-diploma (bbl of bol) behaald in de periode 1 augustus 2020 tot en met **31 juli 2021**, óf
- een associate degree, bachelor of master behaald aan het hbo in de periode 1 september 2020 tot en met **31 augustus 2021**, óf
- een master behaald aan de universiteit in de periode 1 september 2020 tot en met **31 augustus 2021**.

Algemene kanttekeningen

- Het komt er op deze manier simpelweg op neer dat iedereen die in het studiejaar 2019-2020 stond ingeschreven voor een van de genoemde opleidingen en vervolgens in het huidige studiejaar 2020-2021 mede dezelfde opleiding volgt, het bedrag ontvangt als het diploma uiterlijk voor het eind van het huidige studiejaar wordt behaald.
- Het betekent dat niet dient te worden aangetoond dat er concreet en daadwerkelijk sprake was van vertraging. Iemand die in 2019-2020 in alle redelijkheid nog niet het diploma had kunnen verwerven en dat nu dus met het gehele jaar ter beschikking wel lukt, kan ook het bedrag tegemoet zien.
- Dat is dus inclusief degenen die in het studiejaar 2019-2020 in het voorlaatste jaar zaten ('denkend in cohorten') en nu op schema zijn voor het diploma, nu ook worden toegevoegd aan de groep die een financiële compensatie krijgt.
- Er zou hierop een controle kunnen worden uitgevoerd, met bijvoorbeeld een aanpak waarbij wordt gekeken naar degenen die niet uit de jaren voor de beurs en dergelijke jaren lopen – dus 'nog jaren over hebben'. Maar een groep zoals de Ad'ers, heeft in principe altijd maar een deel van de beschikbare jaren gebruikt, dus zo'n aanpak kan behoorlijk wat administratief werk vergen, en OCW geeft door de vormgeving van de regeling al aan dat het geen optie is. Iedereen die een diploma verwerft in het mbo, hbo of wo krijgt het bedrag (hoewel de studentenorganisaties het wel een heel erg klein pleistertje op de geldelijke wonden vinden).
- Wat evenwel wel kan spelen, en heeft gespeeld en de verlenging voor bepaalde groepen erg zuur kan maken, is dat bij de corona-afspraken in 2020 is afgesproken dat degenen die voorwaardelijk aan een vervolgopleiding mochten beginnen, het diploma van de vorige opleiding uiterlijk eind 2020 dienden te hebben behaald. We hebben voortdurend gewezen op de twee afwijkende data voor dat diploma: eind 2020, en het in aanmerking komen voor de extra vergoeding: voor 1 februari 2021².
- Het betekent dat er – graag monitoren, zoals in deel A gesteld – mogelijk groepen terug zijn gekeerd naar hun voormalige opleiding, verplicht, en die nu de kans krijgen om daar het diploma in 2021 voor het eind van het studiejaar te behalen om daarmee in aanmerking te komen voor de uitkering.
- We hebben evenwel het vermoeden dat – graag monitoren, zoals in deel A gesteld – de meeste hogescholen de studenten gewoon de kans hebben gegeven te blijven doorgaan met de vervolgstudie. Voor de mbo'ers is dat zeker handig omdat ze toch al geen BSA kunnen krijgen, dit jaar. Het is zeker begrijpelijk dat dit is gedaan met de groepen die toch behoorlijk wat punten in het eerste hbo-semester hebben verworven en dus op schema liggen.
- Toch moet het wat zuur zijn voor degenen die zijn 'uitgevallen' bij hun vervolgopleiding, mede omdat deze aanpassing pas nu bekend is gemaakt, na 1 januari. Zeker als ze nu intussen (bijna) het diploma hebben verworven, kunnen ze toegang vragen tot de vervolgopleiding. Maar het recht daarop hebben ze niet, pas weer aan het begin van het nieuwe studiejaar.
- Iedere student krijgt dus maar één keer het extra geld uitgekeerd – nemen we aan. Iemand kan in het mbo niveau 3 hebben behaald in september jl. en nu niveau 4 uiterlijk in juli in het vizier heeft. Het gaat om het ingeschreven staan in een opleiding binnen het bekostigde onderwijs, waar dan ook. Maar het diploma moet wel een mbo-, Ad, hbo-Bachelor dan wel Master betreffen. Helder.

² We hebben nog steeds het vermoeden dat het te maken heeft met de andere indeling van het mbo-studiejaar nl. waarbij het eerste semester loopt van 1 augustus tot 1 januari. Dan is dus de regeling voor de mbo'ers wel te begrijpen maar dat hetzelfde is 'verordonneerd' voor de andere groepen: Ad naar Bachelor, Bachelor naar Master, is dan totaal niet logisch. Eenheid gaat boven maatwerk?

- Pech helaas voor een specifieke groep nl. de studenten die de wetenschappelijke bacheloropleiding afronden. Die krijgen het bedrag niet, ook niet als ze met dat diploma aan het werk gaan of iets anders gaan doen, met een bepaalde vertraging. De overheid erkent hiermee expliciet dat de wo-bacheloropleiding geen civiel effect heeft, en alleen maar onlosmakelijk met de doorstroom naar een master-opleiding moet worden beschouwd. Het zij zo.
- Er zijn natuurlijk ook studenten geweest die voor 1 januari zijn uitgevallen, om allerlei redenen. De vraag is of er van deze groep nu toch weer mensen terugkeren om de studie af te maken om de tegemoetkoming te incasseren. Daarvoor lijkt het toch een te klein bedrag, dus niet te vergelijken met de kosten die extra moeten worden gemaakt.
- Vraag tussendoor: Geldt deze regeling ook voor degenen die als extraneus een opleiding volgen?
- We hebben geprobeerd een beeld te krijgen van de groepen die onder deze regeling vallen. Die zouden allemaal kunnen worden gevolgd, met een analyse van de ervaringen, maar we wachten toch maar eerst de uitkomsten van de monitor af en de daaraan te koppelen statistieken.
- Maar we zijn vervolgens wel benieuwd of er nieuwe groepen bij komen, als het gaat om het doorstromen, rekening houdende met de opgelopen vertraging. Denk aan, niet limitatief:
 1. van havo naar vwo
 2. vanuit een hbo-bachelor-propedeuse naar een wo-bacheloropleiding
 3. vanuit een Ad-opleiding naar een wo-bacheloropleiding
 4. vanuit een vwo-opleiding naar een driejarige hbo-opleiding
 5. vanuit havo-4 naar het mbo in een mbo-hbo-traject
 6. met een tussenjaar naar het hbo of wo
 7. met een afgebroken opleiding en een tussenjaar naar het hbo of wo
 8. met een mbo-specialisten-opleiding naar het hbo
 9. met een voltijdse Ad naar een deeltijdse bacheloropleiding
 10. met een duale Ad naar een voltijdse bacheloropleiding
 11. met een Ad van hogeschool X naar een bacheloropleiding van hogeschool Y.

Acties?

Het maken van plannen voor de komende periode, het opvangen van alle vertragingen, het inspelen op allerlei veranderingen... allemaal zaken waar vanuit verschillende hoeken met spanning naar de overheid wordt gekeken.

Daarbij moeten trouwens de rollen die de onderwijskoepels worden geacht te spelen in het beoordelen op haalbaarheid en de mogelijkheden voor een kraakheldere implementatie, niet uit het oog worden verloren.

Achter die koepels zitten dan ook weer alle instellingen die allemaal hun eigen creatieve oplossingen bedenken en gebruiken. Hoe die denkkracht allemaal te koppelen, is dat al bedacht?

Ook bij dit punt ook maar gewoon een aantal hersenspinsels op een rijtje gezet – en iedereen kan zorgen voor een aanvulling, denken we.

- Iedereen bij het hbo en wo toelaten, als de a.s. in ieder geval het juiste profiel heeft.
- Geen deficiëntie-cursussen en toetsen, om de druk op de laatste periode te verlichten.
- Voor bepaalde vakken augustus-bijspijker-cursussen aanbieden – online en in kleine groepen.
- Mbo'ers kunnen ook weer voorlopig worden toegelaten tot het hbo, onder strenge voorwaarden, geleerd hebbende van de huidige ervaringen, inclusief een extra keuzedeel, te volgen in augustus.
- Mbo'ers die geen stage hebben kunnen doen, kunnen worden toegelaten tot Ad-opleidingen, wetende dat de mbo-stage of wordt gecombineerd met de Ad-stage of na afloop van de Ad-opleiding in een extra semester kan worden gedaan, als mbo-Ad-stage.
- De studiekeuzecheck wordt vervangen door een verplichte online-bijeenkomst met een drietal hbo-studenten van drie verschillende opleidingen.
- In 2021-2022 worden binnen hun stage voor een deel ervan de studenten verplicht mee te doen aan activiteiten die erop gericht zijn leerlingen in het voorlaatste jaar van de vooropleidingen te helpen: vakken, advisering, bijspijkeren, enz.

- Het wordt mogelijk gemaakt om drie jaren over een Ad-opleiding te doen als de opleiding is gericht op doorstroom naar de arbeidsmarkt.
- Studenten die via de Ad naar de Bachelor gaan worden voor vijf jaren bekostigd, samen met het hebben van een diplomabonus voor de Ad.
- Laat havisten die zakken, komend jaar vwo-vakken volgen, samen met de havo-vakken die nog met een voldoende moeten worden afgerond.

C Zorgen OCW bij ontwikkelingen in VO – plannen in aantocht

Op 22 januari stuurde minister Slob, mede namens minister Van Engelshoven, een brief aan de TK naar buiten over de zorgen die de overheid zich maakt over de gevolgen van de pandemie voor de leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs, en dan vooral bij de meest kwetsbare kinderen – en waarbij je allerlei vormen van kwetsbaarheid kunt onderscheiden. De berichten die nu naar buiten komen, via allerlei kanalen en met het monitoren van de prestaties, wijzen erop dat zonder verregaande maatregelen op de zeer korte, korte en middellange termijn diverse generaties jongeren op achterstand zullen worden gezet met alle vertragingen.

Hier geven we het stuk dat over de Kamerbrief in het Algemeen Dagblad verscheen. Vervolgens alvast een paar kanttekeningen, als inleiding voor paragraaf D.

22 januari 2021

'Nationaal programma' voor onderwijs na corona moet achterstanden wegpoetsen

Het gaat niet lukken om alle achterstanden die leerlingen door de coronacrisis hebben opgelopen nog dit schooljaar weg te poetsen. Het kabinet maakt een 'nationaal programma' voor het onderwijs na corona en verwacht dat basis- en middelbare scholen nog jaren aan de bak moeten om opgelopen achterstanden weg te werken.

Hoeveel geld het kabinet vrij maakt voor het deltaplan, dat ook geldt voor het mbo en hoger onderwijs, is niet bekend. Wel heeft het aan de Kamer toegezegd dat er voor meerdere jaren geld komt om dit probleem aan te pakken. Volgende maand komt het kabinet met een nadere invulling.

Minister Arie Slob (Onderwijs) stelt dat het kabinet 'de dure plicht' heeft om er alles aan te doen om de gevolgen van de coronapandemie op te vangen. Dat moet 'een duurzame, brede aanpak' worden, schrijft hij vandaag aan de Tweede Kamer, in 'een realistisch tempo'. Volgens Slob is het 'niet realistisch' dat scholieren dit jaar weer op hun normale niveau komen. „Daarvoor zijn de achterstanden bij sommige leerlingen en studenten te groot, en de crisis nog niet voorbij.”

Lesstof verplaatsen

Om leerlingen weer 'bij de les' te krijgen, stelt Slob bijvoorbeeld voor om een deel van de lesstof van dit schooljaar te verplaatsen naar volgend schooljaar. Ook wil hij 'flexibel' zijn met overgangsnormen' en zinspeelt hij op het tijdelijk aanpassen van het aantal toetsen.

Het kabinet, dat vorige week aftrad, kan daarmee niet wachten tot een nieuw kabinet is agetreden „Demissionair of niet, dit kabinet zal binnen de mogelijkheden die uw Kamer ons biedt, alles uit de kast trekken om onze leerlingen de kansen te bieden die ze verdienen.”

Daarbij komt 'expliciet aandacht' voor kinderen die het grootste risico lopen op achterstand, zoals kinderen uit gezinnen met een lagere sociaaleconomische status. Zo denkt Slob aan extra lestijd en inhaalprogramma's en manieren om leraren beter te ondersteunen om bijlessen mogelijk te maken.

Eindtoets

Wel is 'alles erop gericht' dat de scholen weer open kunnen op 8 februari. Ook wil Slob, net als de Onderwijsinspectie, dat de eindtoets op basisscholen doorgaat. Alleen als basisscholen zes weken voor de eindtoets, die in april en mei wordt afgenomen, nog dichtzitten, 'kan er een andere afweging worden gemaakt'.

Toch hoopt de ChristenUnie-bewindsman dat in elk geval het basisonderwijs weer open kan, nu 'op dit moment' de besmettelijkheid van de Britse variant van het coronavirus onder kinderen niet anders lijkt dan de eerder bekende vorm van het virus. „Dan ligt het voor de hand dat aanvullende maatregelen op po-scholen niet nodig zullen zijn.”

Ingewikkeld

Zulke maatregelen, zoals leerlingen die ook onderling 1,5 meter afstand moeten houden, worden nu wel geadviseerd op middelbare scholen. Dat kan een probleem worden voor de eindexamens, schrijft Slob. De maatregel maakt het 'ingewikkeld' voor scholen om nu aan examenklassen - die wel naar school mogen komen - les te geven. „Deze maatregel kan dan ook leiden tot een verdere vergroting van achterstanden.”

Daarom haalt Slob een rond de voorjaarsvakantie gepland overleg over de eindexamens naar voren. Eerder besloot hij dat de eindexamens door konden gaan. Leerlingen kunnen hun examens verspreiden over twee tijdsvakken en krijgen een extra herkansing. Dat staat nu op losse schroeven; mogelijk wordt de invulling van het eindexamen nog meer aangepast. Scholierenclub Laks opperde gisteren bijvoorbeeld om alleen examen te doen in de vakken Nederlands, Engels en wiskunde.

Slob wil ook dat er meer aandacht komt voor de mentale gezondheid van leerlingen en benadrukt dat scholen 'een signalerende rol hebben' als het met scholieren niet goed gaat. „We zien de sporen die de coronacrisis trekt in onze samenleving, al helemaal bij onze leerlingen en jongeren. Niet alleen op hun ontwikkeling, maar ook op hun welbevinden. Het ontgaat me niet dat veel jongeren het zwaar hebben, met soms trieste consequenties.”

In het algemeen komt het erop neer dat de druk op de leerling, de school en alle andere betrokkenen moet worden weggenomen. Er kan minder worden gedaan en wat wel wordt behandeld kent voor veel leerlingen niet het vereiste niveau, de benodigde breedheid en de effectieve diepgang.

Het betekent dat geplande toetsen in veel gevallen aangepast dienen te worden en vooral moeten worden doorgeschoven om de waarde die 'men' eraan toekent, te kunnen waarborgen. Dat heeft gevolgen voor het doorgaan naar een volgend leerjaar, het maken van keuzes aan het eind van de opleiding en het voldoende bagage hebben om ook verderop weer succesvol te zijn.

Dus wordt gekeken naar het doorschuiven, uitstellen, vertragen – en zo kun je nog wel een paar benamingen aan het oplossingsgericht denken geven. Maar het helemaal niets doen, blijven doorgaan, is geen optie. We weten dat voor bepaalde groepen leerlingen (en studenten) het niet zoveel verschil zal maken omdat ze altijd wel een weg weten te vinden om prestaties te leveren. Maar daaraan is het normale doorgaan niet af te meten, al zullen bepaalde oplossingen een rem zetten op die zelfstandig functionerende leerlingen. Ook daaraan zijn wel mouwen te passen.

Het gaat om de leerlingen die nu sterk onder het vergrootglas worden gelegd, maar laten we vooral oog hebben voor de leraren, mentoren, begeleiders en degenen die de scholen in gang dienen te houden en voor alle aanpassingen een oplossing dienen aan te reiken. De belangen zijn groot, ook die van de ouders die van alles doen om hun kinderen de instrumenten te geven om een basis te leggen voor de toekomst.

Hieronder geven we een lijstje met aandachtspunten, mede gezien vanuit het hbo. Daar heeft men simpelweg te dealen met de eigen problemen en die zullen, zo is in deze Kamerbrief kort wordt gemeld, zonder daarbij verder op in te gaan, ook wel worden besproken in samenhang met wat voor de eindexamen van dit jaar – en eventueel tevens in 2022 – wordt besloten.

Tevens schetsen we de contouren voor een voorstel, voor wat het waard is. Daarbij grijpen we mede terug op de nieuwsbrieven die we al halverwege 2020 het licht hebben laten zien. De belangrijkste passages daaruit nemen we mee.

D Gedachten, eerdere nieuwsbrieven en voorstellen van onze kant

In de media zijn de afgelopen dagen voorstellen gedaan om in te haken bij de gedachten en de plannen – voor zover bekend – die vanuit OCW naar buiten worden gebracht. Het zal echter in de komende weken nog hard zoeken zijn naar wat concreet mogelijk is en met een zekere effectiviteit in gang valt te zetten. Net als iedereen wachten we af.

Kijkend naar de Kamerbrief en aanverwante documenten valt ons op dat er nog weinig wordt gemeld over de gevolgen voor de doorstroom vanuit het mbo, havo en vwo. Er wordt wel aangekondigd dat OCW met de onderwijskoepels in gesprek gaat, maar de tijd dringt en het invoeren van

maatregelen vraagt altijd om veel tijd en het maken van goede afspraken ook, voor het afstemmen van bepaalde activiteiten.

Hier eerst een lijst van mogelijke aandachts- en actiepunten van onze kant, na een rondgang in ons netwerk, met de vraag wat niet vergeten mag worden in die geplande overleggen vanuit OCW. Vervolgens nemen we twee eerdere nieuwsbrieven integraal op, met voorstellen die al midden 2020 zijn gedaan om in te kunnen spelen op de gevolgen van de pandemie, en dan precies op wat nu de knelpunten lijken te gaan worden. Het gaat niet om voorstellen die concreet tot in alle details zijn uitgewerkt, maar handvatten bieden ze wel...

Aandachtspunten rond doorstroom naar het hoger onderwijs

We zetten een aantal gedachten en aandachtspunten onder elkaar, mogelijk te gebruiken bij de komende overleggen rond het oplossen van de problemen die nu als een soort golf op het gehele onderwijs afkomt.

Het is ons bekend dat in alle regio's, binnen de bestaande samenwerkingsverbanden vanuit het hbo met het mbo en vo, en in de landelijke netwerken superhard wordt gewerkt aan oplossingen (zoals de ministers kennelijk met elkaar hebben afgesproken: ze doen hun stinkende best...).

OCW moet wellicht, waar het nog niet gebeurt, heel snel het initiatief nemen om, rond een aantal cruciale thema's, landelijke werkgroepen aan de slag laten gaan om met voorstellen te komen, nog in februari om iedereen de kans te geven aan de uitwerking ervan een bijdrage te leveren.

Maar wat ons betreft mag het ook gaan over hetgeen in de twee nieuwsbrieven is aangegeven, om voor de wat langere termijn zaken in gang te zetten.

Algemene aandachtspunten

- Er wordt nu nog weinig gezegd over de opties die er zijn voor de havo- en vwo-leerlingen die straks het examen afronden en door willen gaan naar het hoger onderwijs. Mogelijk dat al is onderzocht waar op dit moment eventuele knelpunten optreden bij de leerlingen die vorig jaar met een hbo- of wo-studie zijn begonnen. Die ervaringen kunnen worden gebruikt voor het aangeven van aspecten waarop de havo- en vwo-scholen extra moeten letten als ze hun leerlingen wat extra's willen meegeven.
- In een van de landelijke kranten pleitte een rector van een middelbare school ervoor dat het hoger onderwijs, op basis van hetgeen straks besloten wordt, zo snel mogelijk een soort 'matchingsprogramma' opstelt om de leerlingen voor te bereiden op de start van het komende studiejaar. Los van het feit dat het al eind januari is, nog niet bekend is of de schoolexamens een grotere rol gaan spelen in het bepalen van de uiteindelijke eindexamencijfers en daarnaast ook nog zaken spelen als de studiekeuzecheck, lijkt het erop dat daarmee de bal bij de hogescholen en universiteiten wordt gelegd: wij als vo-scholen doen het maximale, vangen jullie onze leerlingen dus op met maatwerk, extra zaken voor, in en na de zomervakantie en pas dus jullie programma's aan. Ook lijkt daarmee een beroep te worden gedaan op een intensivering van de begeleiding in het eerste leerjaar.
- Er is sprake van een aanmeldingsdatum van 1 mei voor het hbo en wo. Door de spreiding van de landelijke examens, het zoeken naar mogelijke reparaties zoals misschien wel extra schooltoetsen voor, tijdens en na die examens, en de vertwijfeling die bij leerlingen, mentoren, decanen en de ouders toeslaat over 'wat verder te doen', zal ook hiermee soepel dienen te worden omgegaan, alsmede met het advies dat hoort bij de studiekeuzecheck.
- Een optie die ook opduikt, is het in ieder geval simpelweg verlengen van alle studie jaren, met een semester, tot 1 februari 2022 – om te bezien hoe dan alles kan worden overbrugd naar weer een normale situatie waarbij het studiejaar na de zomervakantie een aanvang neemt.

De hogescholen en universiteiten zijn toch al voor een groot deel gewend aan een instroom per 1 februari, en kunnen de ervaringen daarmee gewoon gebruiken.

Iedereen mag hieraan meedoen, voor het verlengen van het mbo, het doen van het havo- of vwo-examen in december van dit jaar, het doen van extra vakken, noem maar op.

- Overigens valt op dat er in het hoger onderwijs duidelijke verschillen zijn als het gaat om het reageren op de gevolgen van de pandemie voor de leerlingen in het voortgezet onderwijs.

Daarbij valt (uiteraard) op dat in het hbo gewoon even geen bindend studieadvies wordt uitgebracht en iedereen mag doorgaan – vorig jaar en nu weer, ook als het dezelfde studenten betreft - maar dat in het wo wordt verwacht dat de a.s. leerlingen uit het vwo en de huidige studenten zich wel weten te redden.

Voor het lopende studiejaar is in dat kader afgesproken dat de norm kan worden verlaagd, met zo'n 10 tot 15%. Dat is bijvoorbeeld bij het moeten behalen van alle 60 punten het gaat om 6 tot 10 punten minder³.

Dit lijkt te maken te hebben met de constatering die de universiteiten in 2020 op tafel legden bij OCW als reactie op de verzoeken om clementie te tonen nl. dat het aantal behaalde studiepunten best wel meeviel en zelfs veelal hoger uitviel. Dat was mede de reden om geen algemeen besluit te nemen en dit dilemma aan de universiteiten zelf over te laten.

Dat er dus nu wel een gemeenschappelijk voorstel op tafel ligt, is te danken aan de studentenraad van de TU Eindhoven, op basis van eigen onderzoek en het doornemen van de effecten van de huidige situatie op het welzijn en het studiegedrag van de huidige populatie.

- In aanvulling daarop wordt wel binnen het wetenschappelijk onderwijs (maar dat zal ook zonder meer gelden voor het hbo) gewaarschuwd voor het scenario dat door het verlengen van de periode om de BSA-norm te behalen maar wel daaraan vast te houden, de studenten zich vooral en juist focussen op het doen van de eerstejaars-vakken. Ze moeten eigenlijk ook al onderdelen van het tweede jaar volgen maar laten daar noodgedwongen veel steken vallen. Dus hoe om te gaan met deze groep studenten, is de vraag. In deel A van deze nieuwsbrief is ook al aangegeven dat dit effect dient te worden gemonitord.

Tweedeling: mbo/havo-hbo en vwo-wo

En dan nog wel even een specifiek punt, gelet op een mogelijke tweedeling in het totale binaire systeem in ons land: aan de ene kant mbo/havo-hbo en aan de andere kant vwo-wo, als gevolg van de houding van de beide ho-sectoren.

De universiteiten constateren in het algemeen dat hun studenten eigenlijk best goed scoren, hun punten weten te behalen en daarmee hun studievoortgang in stand kunnen houden. In samenhang zien zij ook dat de ingestroomde vwo'ers hun rug recht hebben kunnen houden bij de vooropleiding d.w.z. met veel online onderwijs goede resultaten konden neerzetten, ook kijkend naar eerdere vergelijkbare prestaties.

Wat betreft die tweedeling gaat het om de volgende constateringen, in het algemeen geformuleerd:

Vwo

- Vwo-leerlingen zijn beter geëquipeerd als het gaat om het omgaan met het zelfstandig leren, werken in groepjes, het maken van toetsen en het bestuderen van wat meer complexe teksten en vergelijkbare activiteiten
- Vwo-leerlingen hebben relatief gezien vaak een thuisbasis die het mogelijk maakt om te worden ondersteund in moeilijke omstandigheden
- Vwo-leerlingen kunnen in voorkomend geval vaker bijles nemen en doen dat ook
- Vwo'ers weten zich veelal goed staande houden in de eerste fase van een wo-opleiding.

Wo-opleiding

- Universiteiten werken in heel veel gevallen met een systeem waarbij er per week een zeer beperkt aantal colleges en andere fysieke bijeenkomst worden gepland⁴.

³ Website VSNU (14-1-2021): De 14 universiteiten kiezen ervoor, gezien de coronacrisis, de norm voor het BSA dit collegejaar te verlagen met een bandbreedte van 10-15%. Universiteiten maken binnenkort hun eigen uitwerking van dit besluit bekend. Dat betekent dat eerstejaarsstudenten minder studiepunten hoeven af te ronden om door te kunnen stromen naar het volgende studiejaar. Daarnaast blijft het voor universiteiten mogelijk om op opleidingsniveau de regels van het BSA verder aan te passen als dat nodig is, gezien de specifieke omstandigheden van die opleiding. De bestaande regelingen bieden daarnaast zoals altijd de mogelijkheid om een uitzondering te maken voor individuele studenten die in de knel zijn gekomen.

⁴ Uit recent onderzoek is gebleken dat bij wetenschappelijke opleidingen waarbij fysiek onderwijs, practica en meelopen in het werkveld essentieel zijn de studieprestaties duidelijk anders en fluctueren per fase van de opleiding. Vanuit die opleidingen wordt dus ook meer geklaagd – net als vanuit de technische hoek.

- Universiteiten hebben al min of meer bij veel opleidingen een vorm waarbij je kunt stellen dat het zelfstandig leren, het volgen van eenheden online (al dan niet vrijwillig) en het werken op afstand regulier deel van uitmaken.
- Universiteiten stoppen, zeker in de hoofdfase, allerlei eenheden in de studie die gebaseerd zijn op het doen van onderzoek. Daarbij is het zelfstandig werken al ingebakken, en ook in de huidige situatie kan dit werk worden gedaan.
- Universiteiten kennen voor veel vakken de vorm van het hebben van 'werkgroepjes', geleid door student-assistenten. Deze vorm leent zich zonder meer voor het werken in MS Teams of met Zoom. Tevens kunnen de leden van een werkgroepje elkaar bevragen, en kan een professor vaak online colleges geven.

Kortom, het is dus niet voor niets dat de universiteiten de druk op de ketel houden, vrijwel niet van wijken weten als het gaat om de studievoortgang... maar daarbij de steun van de vwo-leerlingen (en hun ouders) en de studenten krijgen op basis van de resultaten die worden behaald. Tevens wordt het in de wetenschappelijke wereld als falen beschouwd als je als student niet binnen de normen van de opleiding weet te blijven en in groepen als de remmende factor wordt gezien⁵.

Dus, een discussie over het hoger onderwijs zal steeds vaker uiteenvallen in wat te doen met het hbo dan wel het wo.

Twee nieuwsbrieven nog eens geciteerd

Hierbij dus de nieuwsbrieven van vorig jaar. De voorstellen zijn geformuleerd met de wetenschap van toen. Intussen is er weer van alles gebeurd, weten we ook meer over de mogelijkheden om straks weer alles op te starten, binnen de marges die door de experts voorzichtig worden aangegeven.

Dus het blijft koffiedik kijken, zoals hierboven ook al verwoord. Maar we denken dat de basis van elk voorstel nog steeds 100% bruikbaar is, kijkende naar de opties die er zijn en vaak alleen nog maar resteren. Ze sluiten dus aan wat er in de media zoal naar voren wordt gebracht.

Nieuwsbrief 1: Zorg voor APK-jaar

De eerste nieuwsbrief gaat simpelweg heel ver qua voorstel. Het betekent dat het studiejaar 2021-2022 volledig en ongeremd wordt gebruikt voor het repareren van de ontstane achterstanden, in de eerste plaats. Maar als er leerlingen en studenten zijn die nauwelijks vertraging hebben opgelopen, kunnen zij extra eenheden volgen, met certificaten, voor een verbreding of verdieping. Ook kan een jaar lang bekeken worden of er kansen in een andere sector zijn en wat daarvoor kan worden gedaan. Maatwerk dus in het laatste geval.

Het is, zoals de titel van de nieuwsbrief aangeeft, een jaar om te kijken naar wat er aan de hand is, wat er dient te worden gerepareerd en hoe aan het herstel is te werken. Na dat tussenjaar wordt weer gewoon de draad opgepakt. Daarbij moeten alle sectoren betrokken worden, met veel beroep op het hanteren van een creatieve aanpak en echt weer op een lijn met elkaar te komen.

Ook het werkveld moet meedoen, niet alleen met het invullen van praktische eenheden, stages en duale werkplekken maar ook door het bijdragen via het geven van gastlessen, het inzetten van de bedrijfsscholen en -academies en dergelijke zaken. Tevens kunnen de groepen die er dan toch al zijn, worden gebruikt voor medewerkers die zich willen bij- en herscholen. Op die wijze kunnen nieuwe mogelijkheden voor samenwerking worden verkend en dat is dan te zien als een vorm van winst.

Ja, het kost allemaal veel geld, denken we, en we weten het wel zeker. Maar het past keurig bij het beleid van nu om banen te behouden, bedrijven in stand te houden en op alle manieren om de economie draaiende te houden. De leerlingen en studenten vormen de kweekvijver voor de banen op de korte en langere termijn en voor het mogelijk maken dat de arbeidsmarkt straks weer als gewoon kan gaan draaien, en daarbij de juiste mensen nodig heeft.

⁵ Laten we het in dit verband maar niet hebben over de druk die dit op vwo'ers en de wo-studenten legt, met allerlei vormen van stress als gevolg. De 'buitenwacht' doet net zo hard mee, zo lijkt het wel uit alle verhalen (en recente tv-programma's).

APK – 202122

Het zal ongetwijfeld te vroeg zijn. Allerlei scenario's worden door instellingen uitgetest. Gebouwen zijn al anders ingericht. Nu mogen er toch weer meer mensen bij elkaar komen... De spitstreinen staan er klaar voor... Maar wat betekent het voor onderwijsinstellingen, in praktische zin, met nog steeds een 1,5-meter-aanpak? Meer studenten toelaten, maar hoe? Practica, werkgroepen? Grote collegezalen? Kantines? Vrijheid laten terugkeren in het roosteren en plannen van activiteiten...?

Moet en mag er toch ook 'outside-the-box' worden gedacht over 'worst-case' scenario's? Het kan zijn dat met de herfstvakantie alles en iedereen weer gewoon z'n gang gaat – zonder zo'n tweede golf. Is het verkeerd realisme om toch voorbereid te zijn? Of is het goed om te bezien, net zoals dat bij de gezondheidszorg gebeurt met het opschalen van voorzieningen, wat de gevolgen voor de gezondheid, de maatschappij en de economie kunnen zijn – en het onderwijs, als...? Er is gelukkig nog tijd om op basis van hetgeen nu al in de steigers stond voor het komende studiejaar een volgende stap te zetten met het starten, het opschalen en in voorkomend geval afschalen van de onderwijsvoorziening - en zich tegelijkertijd voorbereiden op totaal-andere vormen ervan.

Maar we zitten nu toch ook met bepaalde gevolgen van de crisis en die verdienen een oplossing. Daarom hier een voorstel voor een vorm van ingrijpen in de planning van het onderwijs. Dat idee kost veel geld. Maar als grote bedrijven overeind moeten worden gehouden en onderwijs door velen wordt gezien als een pijler onder het weer overeind krabbelen van onze economie, dan mag, nee, moet ook daarvoor zeker van alles uit de kast worden getrokken.

Wij schrijven hier dat 'buitengewone' voorstel op. Dan kunnen politici, bestuurders en onderwijs-experts ervan zeggen wat ze willen, met goede argumenten onderbouwd. Bovendien mogen ze van alles 'omheen gaan vlechten', met nog meer verder reikende en verrijkende opties.

We zijn benieuwd wat innovatief, creatief en vooruitdenkend hbo in petto heeft, naast de 'hell-of-a-job'-prestaties die overal al zijn en nog worden geleverd.

VOORSTEL

Het voorstel schetsen we aan de hand van een aantal aspecten ervan. Een aanzet. Een denkkader als het ware.

- We nemen met z'n allen een APK-beurt in 2021. We accepteren dat het nooit mogelijk is om met kunst- en vliegwerk alles wat nu als problematisch naar boven komt drijven, te kunnen oplossen, zowel op de korte als de middellange termijn.
- Laten we 2021 gewoon gebruiken als een jaar dat niet meetelt voor de instellingen als het gaat om de termijnen voor bekostiging, voor studenten als het gaat om studiefinanciering en lening, voor degenen die een achterstand hebben opgelopen en hijgend overal achteraan lopen, voor de docenten die op creatieve manieren worden geacht fysieke en digitale eenheden te verzorgen, voor de jongeren die op stage moeten en geen plek kunnen vinden, en voor de (bijna) geslaagden die misschien moeten doorstuderen omdat de arbeidsmarkt het ook even niet ziet zitten wat betreft het opnemen van gediplomeerden.
- Het gaat niet per se in alle situaties en gevallen om het gehele kalenderjaar 2021. Het kan om het eerste half jaar gaan, of het tweede deel van het jaar, afhankelijk van de constructie die past bij het nemen van de 'APK-reparaties' en de flexibiliteit die kan worden gerealiseerd.
- Geef iedereen de kans om in 2021 zelf, samen met de instelling(en), te bezien wat kan worden gedaan om van alles weer op de rails te krijgen, als blijkt dat zo'n aanpak nodig is. Gebruik 2021 als een transitiejaar tussen 2020 en 2022, met inzet van alle mogelijkheden die er zijn.
- Degenen die daarin gewoon slagen, hun doelen weten te realiseren en hun weg kunnen vervolgen zoals reeds was gepland, kunnen hun gang blijven gaan. Maar ook zij kunnen 2021 gebruiken voor een verrijking, een aantal aanvullende scholingstrajecten, het volgen van specifieke minoren of andere eenheden, het doen van extra onderzoek binnen projecten en meer van dat soort activiteiten die ook handig kunnen zijn om een betere kans op werk te krijgen.
- Ook het bedrijfsleven, de bedrijven die stages beschikbaar hebben, de organisaties die zich lenen voor afstudeeropdrachten, de werkgevers die duale studenten willen bedienen en andere

partners die gelinkt zijn aan het onderwijs, kunnen zich heroriënteren en orde op zaken stellen. Uiteraard gaan de samenwerkingsmogelijkheden gewoon door, maar dan zo goed mogelijk 'verrijkt', met opties om extra dingen te doen.

- De vooropleidingen waarbij zich ook mogelijk weer vertragingen voordoen, kunnen uiteraard in 2021 bezien of er sprake kan zijn van een tussenjaar, met een mogelijkheid voor leerlingen om naast het examen extra zaken te doen om zich goed voor te bereiden op de vervolgstudie.
- Het betekent nogal wat, zo'n APK-21, dat is zeker. Er zullen jongeren, studenten, werkzoekenden en anderen zijn die als het ware een jaar later gaan doen wat ze al eerder in gedachten hadden. Maar het is nu een grote mix aan mogelijkheden, een verzameling van maatregelen die gigantisch veel vraagt van iedereen. 'Life-time' gezien kan het zonder meer helpen.
- De overheid is afwachtend als het gaat om het vaststellen van de kosten die verbonden zijn aan de maatregelen die de instellingen nu en straks moeten nemen. Bepaalde groepen studenten worden wel gecompenseerd, niet voor alle extra kosten die een vertraging opleveren (zoals degenen die al gedurende het huidige studiejaar zouden afstuderen en collegegeld konden gaan terugvragen). Ook dat soort groepen kan worden gecompenseerd in 2021 door het doen van aanvullend en zelf te bepalen studie-eenheden, dus een vorm van 'een leerrekening voor een semester'.
- Er dient te worden gezorgd voor een beperkt collegegeld en lesgeld voor de studenten. De extra voorzieningen komen voor rekening van de overheid, op basis van nadere afspraken. Daarbij kunnen ook 'potjes' zoals voor leerkredieten en vormen van 'levenlang ontwikkelen' zo nodig naar voren worden gehaald.

Voorbeelden

Een aantal voorbeelden, willekeurig op een rijtje gezet:

- Het jaar 2021 kan worden gebruikt om het eerste hbo-leerjaar te verlengen, bijvoorbeeld door mbo'ers die nu voorwaardelijk zijn toegelaten.
- Het eerste semester van 2021 kan door degenen die uiterlijk 31 januari een Ad- of Bachelorgraad halen, worden ingezet voor het doen van eenheden van andere Ad- dan wel bacheloropleidingen, voor het volgen van beroepsgerichte programma's voor certificaten, het doen van een brugprogramma richting een bachelor- resp. masteropleiding.
- Mbo'ers die uiterlijk 31 januari 2021 het mbo-examen afronden, kunnen onderdelen volgen ter voorbereiding op een hbo-opleiding in het eerste semester, naar keuze.
- Degenen die afstuderen in 2021 voor een hbo-opleiding, kunnen de rest van het kalenderjaar cursussen, trainingen en bedrijfsopleidingen volgen bij een niet-bekostigde hogeschool, mogelijk op basis van een tijdelijk arbeidscontract met een bedrijf.
- Studenten die tijdens de studie een stevige vertraging oplopen en tot een kwetsbare groep behoren, krijgen gewoon een extra jaar erbij, om alles in te lopen en extra dingen te doen.
- ZZP'ers die de afgelopen twee jaren zijn afgestudeerd, mogen op basis van aanschuifonderwijs eenheden volgen van hun vorige opleiding (update van het programma) of van opleidingen die daarmee verwant zijn.
- Duale studenten krijgen een extra jaar zonder kosten voor de werkgever, met geld voor de begeleiding op de werkvloer.

Nieuwsbrief 2: Gezakt voor havo of vwo – wat dan te doen... - tussenjaar

Het ging hierbij niet per se over een optie die past bij de gevolgen van de pandemie, maar het idee erachter is toch wel bruikbaar, denken we.

Het betreft de leerlingen die zakken voor het havo- of vwo-examen en waarbij blijkt dat het overdoen van het laatste jaar geen aantrekkelijke optie is. Dan moet het mogelijk zijn, in goed overleg, dat de betrokken leerlingen gedurende een jaar een mix van allerlei onderdelen volgen: het doen van de vakken die onvoldoende waren (dus alles aan het eind wel voldoende, net als bij het VAVO), het volgen van een hbo-keuzemodule (net als bij het mbo), het meedoen aan een programma dat zich richt op het studeren in het hoger onderwijs (oriëntatie, meelopen e.d.) en praktische activiteiten in samenspraak met het regionale bedrijfsleven (korte stages, kleine projecten).

Het is daarmee een tussenjaar, te bekostigen uit het budget dat er toch al is voor gezakte leerlingen en voor de VAVO. Het hbo en wo doen ook mee, op basis van hetgeen toch al gebeurt met activiteiten zoals de studiekeuzecheck, het keuzedeel voorbereiding hbo, de meeloopdagen en al dat soort zaken. De financiering hoeft dus geen probleem te zijn.

8 juli 2020

nummer 139

Gezakt en dan? Een 'examen-tussen-jaar'...

Er zijn berichten verschenen over het percentage leerlingen dat voor het havo-examen is geslaagd. Die gaan in de richting van de 98, 99%, maar mogelijk gelden ze alleen voor bepaalde regio's, zoals het Noorden. Dan valt het volgende bericht van de Friese Poort in Sneek wel echt op:

"Havo-leerlingen die blijven zitten in het vierde of vijfde leerjaar komen bij de afdeling Economie en Administratie van de Friese Poort in Sneek in aanmerking voor het versnelde hbo-traject⁶."

Je kunt je afvragen of het nog wel zin heeft om hiervoor een werving te starten, als het gaat om degenen die niet nog een keer havo-5 willen doorlopen. Maar ja, mogelijk zijn er ook toch leerlingen die wel weer de examenklas mogen doen en die door alle ontwikkelingen een stuk onzekerder zijn geworden en kiezen voor de route naar het hbo via het verwerven van een mbo-diploma...

Breder trekken discussie rond 'gezakte havisten en vwo'ers'

We willen dit thema toch wat breder trekken. Er is veel aandacht gegeneerd voor degenen in het mbo en hbo n t niet kunnen afstuderen. Laten we hopen dat dit een eenmalige situatie blijft. Wat wel structureel in ons systeem zit en blijft, is het zakken voor het havo- of vwo-examen. We weten ook dat er bij een her-inschrijving voor de huidige school geen sprake is van een optie om het jaar daarop alleen nog aandacht te besteden aan het repareren van vakken die niet zijn gehaald⁷.

Route via het 'vavo'

Echter, voor een dergelijke aanpak kennen veel mbo-instellingen een havo/vwo-afdeling (vavo) waaraan de leerling (zeker als hij of zij 16 of 17 is) op eigen verzoek kan worden 'overgedragen'. Daarbij kan per vak worden geleerd, met een school- en centraal examen (afhankelijk van het vak). Maar daarbij is geen sprake van een vorm van compensatie tussen vakken. Er dienen in zo'n geval alleen maar voldoende te worden behaald. Eerdere resultaten mogen wel worden meegenomen. Het gaan volgen van deze route is dus een kwestie van afwegen, door de leerling zelf en de ouders, gelet op de situatie en het doel. Overigens kan er ook nog worden gekozen voor het doen van staatsexamens, maar dat is toch wel een heel specifieke situatie met een duidelijk andere aanpak.

Toch een andere leerweg ontwerpen...

De vraag is of we kunnen gaan bezien, met de ervaringen die worden opgedaan met jongeren die nu een examen niet kunnen afronden, of er niet een andere leerweg is te bedenken voor degenen die voor de eerste keer stranden aan het eind van de vo-opleiding - zeker als het om een beperkt deel van het examen gaat.

In veel landen kan een opleiding in het voortgezet onderwijs op verschillende manieren en niveaus worden afgerond, met een portfolio waaraan een jongere bepaalde rechten voor de doorstroom kan ontlenen. In Nederland is het in principe 'alles of niets'.

Zeker, daarbij is het hebben van een stevige greep op de kwaliteit van belang, net als dat de vervolgoopleidingen kunnen uitgaan van een 'vaststaande inhoud, vormgeving, borging en voldoen aan de wensen van de hogescholen en universiteiten'.

Maar eenmaal daar aangekomen, worden nieuwbakken studenten geconfronteerd met een waaier aan mogelijke routes, allemaal met een eigen insteek en verantwoordelijkheid als het gaat om de

⁶ Het gehele bericht is als bijlage van dit PamflAd opgenomen.

⁷ Degenen die nu zijn gezakt, zullen waarschijnlijk veelal hun tweetal 'verbetermogelijkheden hebben ingezet. In dat geval komen ze daarvoor 2021 niet meer in aanmerking – op is op...

route naar een volgend diploma. Zij kunnen zich vervolgens afvragen hoe de 'correlatie' met de vooropleiding is vast te stellen en wat relevant is voor wat...

Kan het dus anders...

Het bezien of het 'anders kan', is in die zin totaal niet onzinnig. Misschien kan daarvoor een combinatie worden gebruikt van het Sneker voorstel en het doen van een constructie via het 'vavo' waarbij alles voldoende moet worden afgerond. Die gedachte is absoluut niet nieuw, want reeds in 2007 werd in een Lica-rapport bij een onderzoek voor de Onderwijsraad dienaangaande een aantal voorstellen gedaan. Ook is in een andere context al eens gesuggereerd om voor die groep leerlingen een extra examenmoment in januari te hebben, om daarmee tussentijds bij een hbo-opleiding te kunnen instromen.

Voor- en aanzetten

We nemen in deze nieuwsbrief een aantal zaken van de genoemde gedachten mee, als een voorzet aan 'de maatschappij'. Het gaat hierbij om een ruwe schets, zonder te bezien welke drempels er zoal kunnen opduiken en voor welke details nog van alles moet worden uitgedacht. In het kader van het flexibiliseren van het gehele systeem past dit ook prima, want tot nu toe zijn er wel experimenten en pilots, maar die zijn vaak gericht op specifieke doelgroepen zonder meteen vanaf de start te bezien wat daarvan elders in het stelsel valt te gebruiken.

Remake van het stelsel op basis van 'fases'

Het zijn dus aanzetten. Maar het is ook tijd voor het gaan nadenken over een 'remake', dus alles in samenhang beschouwende. Het gaat om digitalisering, het werken in kleine groepen, de roep om meer 'soft skills' in opleidingen... en zelfs om hbo-opleidingen uit te dunnen en te stoppen met het volproppen met allerlei zaken die kennelijk 'van buitenaf' worden opgelegd.

Het betekent dat een opleiding nog meer dan nu het geval is, moet worden gezien als een fase in het leven van iemand, om een basis te leggen voor de toekomst, het kunnen bijdragen aan de vernieuwing van een loopbaan, het weerbaar maken voor veranderingen en het laten zien dat er ruimte moet zijn voor het aanpassen van de persoonlijke mogelijkheden aan 'de omgeving', in welke vorm dan ook.

Dus een vierde optie voor gezakte jongeren

Het uitgangspunt is dat met een jongere die is gezakt voor het examen, wordt bezien wat het beste scenario is voor het volgende leerjaar. Het kan best leiden tot het gewoon overdoen van het gehele eindexamenjaar of het overstappen naar een vavo-opleiding dan wel het zich naast andere werkzaamheden voorbereiden op staatsexamens.

Daaraan willen we nu een vierde optie toevoegen. Die houdt in dat een leerling op basis van een gezamenlijke analyse van de situatie en de mogelijkheden die zich voordoen, een programma volgt dat zich richt op het behalen van het eindexamen in combinatie met de voorbereiding op de vervolgopleiding.

De aanpak is er niet op gericht om daarmee al een groot deel van het eerste hbo-leerjaar te doen. Het gaat er vooral om dit te zien als een kans die wordt geboden teneinde een volwaardig 'examen-tussen-jaar' te organiseren. De leerling kan zich sterker maken voor het vervolg, met meer kans op studie- en studentsucces.

Voorstel voor een 'examen-tussen-jaar': combinatie van vo-hbo-mbo-werkveld

Het voorstel bestaat uit twee componenten: de voorbereiding en de inhoud/uitvoering.

Vorbereiding

- Er wordt samen met de leerling, de ouders, de school, de hogeschool en andere betrokkenen (onder meer een mbo-instelling) besloten een overeenkomst te sluiten voor het 'examen-tussen-jaar', inclusief een aantal afspraken over de bekostiging.
- Er wordt een programma vastgesteld dat uiteraard gericht is op het behalen van het eindexamen, op basis van de zaken die al eerder zijn gedaan en behaald, en waarbij wordt bezien welke onderdelen extra aandacht nodig hebben.
- Er vindt een analyse plaats van de eerdere opbrengsten van de keuzebegeleiding, de studie-keuzecheck en andere activiteiten waaruit duidelijk wordt wat de beste vervolgopleiding is en in welke vorm.

- Er worden afspraken gemaakt over het opnemen in het programma van activiteiten die gericht zijn op het hbo. Daarbij wordt ook gekeken naar de keuzebegeleiding, de oriëntatie op het hbo, de extra onderdelen die nodig zijn, enz.
- Er vindt een her-inschrijving plaats bij de vo-opleiding, met een aanvullende niet-formele regeling voor de activiteiten die zijn gericht op de vervolgopleiding en waaraan een hogeschool een bijdrage levert.
- Op basis van deze specifieke constructie worden alleen de onderdelen van de vo-opleiding opgenomen, samen met ondersteunende activiteiten, die nodig zijn om het examen te halen. Het betekent dat voor deze specifieke groep beide examenjaren als het ware worden samengevoegd, alleen voor degenen die op basis van de analyse van de oorzaken voor het gezakt-zijn hiervoor in aanmerking komen, in een formele context.

Inhoud en uitvoering

- Op basis van de afspraken en de overeenkomst is er een programma voor het gehele schooljaar. Daarbij wordt een bepaalde flexibiliteit beoogd, aangezien de focus ligt op het behalen van het eindexamen, met het opnemen van vakken, onderdelen e.d. die daarvoor nodig zijn.
- Er zitten onderdelen in die gericht zijn op het hbo. Dat kunnen modules zijn die door een hbo-opleiding worden aangeboden aan a.s. studenten die bepaalde deficiënties hebben.
- Er kan een extra vak binnen of buiten het profiel aan worden toegevoegd, zonder formele eisen te stellen aan het behalen ervan, het meedoen aan het centraal eindexamen e.d.
- De leerling kan bij de mbo-instelling het Keuzevak Voorbereiding HBO volgen. Daaraan kunnen andere keuzedelen worden toegevoegd, afhankelijk van de vervolgopleiding.
- Er kunnen activiteiten worden opgenomen waarbij de leerlingen binnen een speciaal project samenwerken met studenten in het eerste jaar van een aantal hbo-vervolgopleidingen. Het doel is om mede-leerlingen die zich voorbereiden op de formele studiekeuzecheck te ondersteunen, binnen de eigen school, samen met decanen, mentoren en studiebegeleiders.
- Er kan worden gezien of in dit jaar gedurende een korte periode kan worden meegelopen met een student die een stage doet binnen het werkveld waarvoor de leerling belangstelling heeft.
- Vanuit de hogeschool is hiervoor een speciale organisatie beschikbaar. In samenspraak met OCW dient te worden gezien of er, gelet op de ervaringen die nu worden opgedaan, een geoormerkt budget voor beschikbaar wordt gesteld. Daarbij speelt mee dat alle stakeholders op lokaal en regionaal niveau een plek in deze aanpak krijgen.

Van idee naar realiteit

Het hier aangedragen idee komt dus mede voort uit de ‘schokgolf’ die nu door onderwijsland gaat. Ook worden we met z’n allen met de neuzen op allerlei feiten gedrukt, eerst met de noodzaak om op basis van de eerder opgedane ervaringen razendsnel aan het improviseren te slaan en nu om met de afspraken en regels die er zijn, te bezien hoe het onderwijs toch ‘gewoon’ door kan gaan. Maar betekent het dat als alles meer mag, we ook terugkeren naar het oude normaal? Zal het net zo zijn als bij het vliegen: het mag weer en over enige tijd zal blijken dat de ‘pretvluchten’ nog meer dan voorheen een tegenwicht vormen voor het dagelijkse bestaan – zolang als het nog kan, voor het volgende virus z’n entree doet?

De roep om een brede discussie over de vormgeving, inrichting, fasering en vooral inbedding in een dynamische loopbaan is luider aan het worden. Wordt het een onderwerp voor de verkiezingen in 2021? Wordt dan gekeken naar de uitgaven, de rol van studenten, de noodzaak om te blijven leren, het karakter van een onderwijsinstelling, de verbindingen tussen landelijke afspraken en lokale uitwerkingen en alle andere zaken die ‘scholing’ een meer transparante positie geven in het landschap met aanbieders en vragers?

Als het gaat om de beroepskolom, met als kern mbo-4/Ad/Bachelor, willen we in oktober 2021 de voor dit jaar geplande Tweedaagse van de Beroepskolom gebruiken voor een aantal discussies op die punten. We houden u op de hoogte.

Bijlage

Havo-leerlingen die blijven zitten in het vierde of vijfde leerjaar komen bij de afdeling Economie en Administratie van de Friese Poort in Sneek in aanmerking voor het versnelde hbo-traject.

Dit houdt in dat een opleiding in de richting Financieel Administratieve beroepen, Office- en managementsupport of Marketing, Communicatie & Eventmanagement binnen twee jaar afgerond kan worden.

Meerdere havo-leerlingen zitten niet helemaal op hun plek in de schoolbanken. Ze zijn op zoek naar uitdaging en houden er niet van om stil te zitten. Het onderwijs gericht op de praktijk binnen de afdeling Economie en Administratie biedt uitkomst voor deze leerlingen. De afwisseling van stage, (praktijk)projecten en beroepsgerichte theorievakken zorgt voor de gezochte uitdaging en vormt bovendien een uitstekende basis voor een hbo-opleiding in economische richting.

Een havo 4 of 5 leerling met het profiel Economie en Maatschappij is toelaatbaar voor het versnelde hbo-traject. Hierbij is flexibele instroom gedurende het schooljaar mogelijk. Dus ook als tijdens jaar 4 of 5 blijkt dat een leerling het niet gaat redden, is het mogelijk om tussentijds in te stromen.

In de eerste weken na de instroom zal de leerling het eerste leerjaar versneld afronden. De focus ligt hierbij op het opdoen van beroepsgerichte kennis en projectmatig werken. Na deze inhaalslag volgt instroom in leerjaar 2. In dit leerjaar vinden diverse examens plaats en wordt de student door middel van projectmatig werken in de praktijk voorbereid op de stage en examinering in jaar 3. Leerjaar 3 bestaat voor de helft uit stage, waarbij het mogelijk is om een deel van deze stage in het buitenland te lopen. De overige tijd in leerjaar 3 wordt besteed aan examinering en voorbereiding op de doorstroom naar het hbo.

Naast het reguliere onderwijs is het voor de student mogelijk om zijn of haar kennis te verdiepen of verbreden. Door middel van keuzedelen zoals toerisme & recreatie, mode, ondernemerschap, vormgeving, internationalisering, interne evenementen en voorbereiding HBO krijgt een student de kans om kennis en vaardigheden op te doen op een gebied dat past bij zijn of haar interesses. Daarnaast kan dit de doorstroom naar een hbo-opleiding vergemakkelijken.